

Snižování zátěže respondentů v oblasti statistiky

Politické orgány Evropské unie stanovily jako prioritu zjednodušení a zvýšení kvality právních předpisů EU. Cílem politiky EU ke zlepšení právní úpravy je právní úpravu lépe vytvářet tak, aby zvyšovala přínosy občanům, minimalizovala náklady v souladu se zásadami proporcionality a subsidiarity a snižovala administrativní zátěž podniků, zejména podniků malých a středních. Tyto cíle se plně promítají i do oblasti oficiální statistiky. Je však třeba zdůraznit, že statistika se dle odhadů členských států podílí na celkové administrativní zátěži zhruba dvěma procenty.

Eurostat jako direktorát Komise představující její statistickou autoritu si je těchto požadavků plně vědom a navrhuje možná řešení daného problému z hlediska nákladů a zatížení spojených se statistikou Společenství. Např. v květnu 2005 přijala Komise sdělení Evropskému parlamentu a Radě o nezávislosti, integritě a odpovědnosti národních statistických úřadů a statistického úřadu Společenství, které zahrnuje doporučení Komise členským státům, aby zajistily podporu při uplatňování 15 principů Kodexu Evropského statistického systému. Otázku zatížení při plnění zpravodajské povinnosti řeší hned několik principů tohoto kodexu.

Cíl spočívající ve snižování zátěže respondentů je na úrovni Společenství sledován tak, aby nebyla ohrožena kvalita evropských statistik. Jak se uvádí ve sdělení Komise Evropskému Parlamentu a Radě o snížení zátěže při plnění zpravodajské povinnosti, zjednodušení a stanovení priorit v oblasti statistiky Společenství z listopadu 2006, činnosti se v současné době zaměřují na čtyři pilíře: analytické zkoumání jednotlivých právních předpisů Společenství týkajících se statistiky (bez ohledu na to, zda tyto předpisy již byly přijaty nebo jsou teprve ve stadiu příprav); využívání trendů v oblasti informačních technologií; maximální využívání evropských agregátů v oblastech, kde nejsou nutně potřebné národní statistiky; využívání administrativních zdrojů k nahrazení statistických zjišťování. Výše uvedené sdělení vytyčuje strategický přístup k dalšímu snižování statistické zátěže respondentů, který je založen na dvou hlavních oblastech činnosti: **zjednodušování a stanovení priorit**. Obě tyto oblasti jsou podpořeny **zkvalitněním plánovacího procesu**, jehož součástí je užší spolupráce s členskými státy.

Zatížení při plnění zpravodajské povinnosti podniků lze snížit kombinací dvou prvků: prvním z nich je zjednodušení požadavků na statistiku ve vybraných prioritních oblastech, druhým podpora statistických nástrojů a metod, které usnadní dodržování statistických povinností.

PRIORITNÍ OBLASTI ZJEDNODUŠOVÁNÍ

V řadě oblastí, které již byly navrženy pro zjednodušení, jsou již prováděna opatření a předpokládá se, že budou dále rozvíjena. Jako příklad lze uvést následující oblasti, jež jsou považovány za náročné pro respondenty.

Intrastat - Po celou dobu jeho existence (od

roku 1993) je vynakládáno značné úsilí na snížení zatížení podniků v oblasti systému sběru údajů pro účely statistiky Společenství v oblasti obchodu se zbožím mezi členskými státy (Intrastat). Především byly stanoveny prahové hodnoty s cílem osvobodit řadu podniků od zpravodajské povinnosti, byl snížen počet položek celního sazebníku a některé údaje byly stanoveny jako nepovinné.

Další zjednodušování na podobných principech bude pokračovat i nadále a v krátké době povede k dalšímu snížení zátěže v souvislosti s Intrastatem. Ve střednědobém až dlouhodobém horizontu se však nepředpokládá, že tento přístup povede k dalšímu významnému omezení. Komise proto navrhne, aby Intrastat ve střednědobém horizontu přešel na jednosměrný systém výkaznictví. V současné době je statistika týkající se obchodu mezi členskými státy EU vypracována pomocí systému, v němž každá země uvádí toky vývozu i dovozu. Každý tok je tedy oznamován dvakrát. V případě jednosměrného systému výkaznictví by se shromažďovaly statistické údaje o tomto toku pouze v jedné zemi.

Za účelem řešení těchto a dalších otázek bude vypracován podrobný akční plán k projednání s členskými státy. Předpokládá se, že Komise navrhne zavedení jednosměrného výkaznictví v roce 2010.

Strukturální (roční) statistiky podnikání - V únoru 2006 navrhla Komise přepracovat nařízení Rady o strukturální statistice podnikání (SSP). Cílem návrhu je přizpůsobit tuto důležitou statistiku aktuálním potřebám společných evropských politik a zároveň i maximálně zmírnit zatížení podniků.

Eurostat je přesvědčen, že je třeba podniknout ještě další kroky, a z tohoto důvodu připravil program reorganizace statistiky podnikání, který má podobu víceletého programu na období 2008-2013 a bude implementován v úzké spolupráci s členskými státy. Tato reorganizace bude zahrnovat celou řadu opatření na podporu členských států při vývoji metod, které mohou výrazně snížit zatížení podniků, jako je například intenzivnější využívání administrativních údajů pro statistické účely, automatický elektronický přenos statistických informací přímo z účetních závěrek společností, vývoj a harmonizace metod odhadu a lepší integrace souborů mikrodat, která umožní členským státům účinněji využívat již existující informace, a snížit tak zatížení podniků.

NÁSTROJE ZJEDNODUŠENÍ

Na základě politické podpory Rady pro ekonomické záležitosti a gentlemanských dohod s národními statistickými úřady se již podařilo v oblasti krátkodobých statistik, které mají velký význam pro měnovou politiku, omezit povinnosti (podrobnost, periodicitu) většiny členských států, jejichž podíl na daném evropském agregátu byl nižší než 1 %. Eurostat rovněž navrhl zavedení evropského vzorku, který umožňuje významné (až 80%) snížení celkového rozsahu velikosti výběrových souborů a následně i celkového zatížení při plnění zpravodajské povinnosti. Eurostat rovněž podporuje myšlenku provádění kontinuálních šetření. K dalším nástrojům patří využívání administrativních a účetních údajů, diferencování požadavků, využívání informačních technologií a metodické inovace a další.

STANOVOVÁNÍ PRIORIT

Při výběru prioritních oblastí pro zjednodušování je zásadním kritériem zhodnocení významu a užitečnosti statistiky pro politiky EU. V rámci evropského statistického systému jsou doporučovány tři hlavní strategické zásady stanovování statistických priorit:

- První se vztahuje **k potřebám uživatelů a k přínosu evropské statistiky** - především z hlediska její využitelnosti pro vytváření politik na evropské úrovni.

- Druhá se vztahuje **ke zhodnocení nákladů** vzniklých členským státům, respondentům a Eurostatu v souvislosti s vypracováváním statistiky Společenství.

- Třetí kategorie zahrnuje **„specifické otázky“** významné pro efektivnost nákladů vynaložených na statistiku, jako je například zvažování různých dimenzí kvality statistických údajů (například přesnost nebo podrobnost oproti včasnosti, apod.).

Na základě těchto zásad byla ve spolupráci se statistickými úřady členských států vyvinuta kombinace kvalitativní a kvantitativní metody posouzení efektivnosti nákladů, která byla testována ve vybraných oblastech (statistika týkající se dopravy a statistika zahraničních přidružených podniků) ve spolupráci s příslušnými národními úřady a s uživateli statistiky na úrovni Společenství. Tato metoda, vyvinutá s použitím stejných zásad a metodiky, jaké byly použity v jiných takových modelech (model netto výdajů EU nebo model standardních výdajů v některých členských státech) je začleněna do statistického programu na období 2008-2012. Aplikace této metody zaručuje aktivní účast příslušných národních statistických orgánů na vyhodnocování celkových nákladů členských států a respondentů v souladu se zásadami modelu čistých správních výdajů. Zajišťuje rovněž aktivní účast uživatelů statistiky na vyhodnocování přínosu statistiky, zejména jejího významu a užitečnosti z hlediska politik EU. V tomto ohledu by se měla velká pozornost věnovat oblas-

tem, v nichž má Společenství výlučnou pravomoc, oproti oblastem, v nichž je tato pravomoc sdílena.

PLÁNOVÁNÍ

Proces vedoucí k vymezení statistických programů Komise je upravován tak, aby podporoval více cílů, které sníží náklady členských států a respondentů. Současný program na léta 2008 až 2013 zahrnuje hodnocení nákladů a přínosů v každé ze stávajících oblastí a do budoucna bude kladen ještě větší důraz na stanovení priorit při každoročních debatách s uživateli. V tomto kontextu bude kromě trvalého dialogu s uživateli Komise věnována zvláštní pozornost tomu, aby do tohoto dialogu byl zahrnut i reformovaný Evropský poradní výbor pro statistické informace v hospodářské a sociální oblasti (CEIES), který by měl pomáhat Radě, Evropskému parlamentu a Komisi tak, aby byly při koordinaci strategických cílů a priorit politiky Společenství v oblasti statistických informací brány v úvahu požadavky uživatelů i náklady, které ponese poskytovatelé dat i producenti statistických informací. Tento poradní orgán s názvem European Statistical Advisory Committee se v současné době konstituuje a měl by zahájit činnost po 15. 6. 2008.

Kromě toho jsou probíhající debaty s členskými státy o revizi základního právního rámce statistiky Společenství (zejména nařízení Rady (ES) č. 322/97 ze dne 17. února 1997 o statistice Společenství) příležitostí ke zkoumání možností ještě rozsáhlejšího zapojení národních statistických úřadů do určování obsahu statistických programů.

APLIKACE V OBLASTI DOPRAVNÍ STATISTIKY - PRVNÍ POZNATKY

Dopravní statistiky vypracovávají v Eurostatu na základě evropské legislativy pokrývají 5 oblastí: nákladní silniční dopravu, železniční, říční námořní a leteckou dopravu. Dále existují dobrovolné regionální dopravní statistiky a společný projekt s UNECE zaměřený na statistiky vnitrostátní dopravy. Snaha o zjednodušení vedla dosud k následujícím krokům.

Ve statistikách silniční nákladní dopravy se zavádějí prahy a zjednodušuje se kódování. Pro statistické účely v námořní dopravě se investuje do projektů IT umožňujících využívat do budoucna administrativních elektronických dokumentů o přístavech a lodích a analyzuje se centralizovaná

světová databáze plavidel, aby nebylo nutno zjišťovat údaje o plavidlech v jednotlivých členských zemích.

Metodika pro stanovování priorit, která se v současné době testuje, vychází z hodnocení nákladů a přínosů. První praktické zkušenosti byly získány v oblasti železniční statistiky. Kompetentní národní orgány spolupracovaly s Eurostatem na vyplnění dotazníku speciálně vypracovaného pro tyto účely. Přestože byla připravena jednotná metodika, v nákladech na vypracování statistik se objevily velmi podstatné rozdíly mezi jednotlivými členskými zeměmi. Faktorů je celá řada. Především je třeba zdůraznit, že většina zemí prováděla hrubé odhady, protože jen v několika zemích je možná přesná kalkulace nákladů. Značné problémy působí oddělení nákladů na statistiky pro národní a evropské. Za této situace je proto třeba výsledky interpretovat se značnou dávkou opatrnosti, ale určité závěry vyvodit lze.

První analýza nákladů odhalila, že statistiky nákladní dopravy představují zhruba polovinu, statistiky osobní dopravy asi dvě třetiny a zhruba 15 % celkových nákladů připadá na statistiku nehod. Kvartální statistiky se podílejí asi jednou pětinou, roční téměř dvěma třetinami. Pětileté ještě nebyly zjišťovány.

Pokud jde o náklady členských zemí a Eurostatu, rozdělení je následující: národní statistické autority 34 %, železniční subjekty 51 % a Eurostat 15 %. Hodnocení přínosů se opírá o kritéria, která byly stanovena v úzké spolupráci s experty i uživateli ze všech členských zemí. Jejich přehled napovídá, že největší přínos byl vyhodnocen u statistiky nehod, dále u nákladní a opak teprve osobní dopravy. Ačkoliv všechny statistiky nákladní dopravy mají stejné skóre, důvody jsou různé. Za pozornost stojí zejména kritérium kvality, kde byly jednotlivé aspekty (včasnost, přesnost, srovnatelnost) posuzovány jednotlivými uživateli značně subjektivně.

Zatímco porovnání nákladů a přínosů v klasické analýze nečiní problém, protože lze pracovat s monetárním vyjádřením, u statistiky je třeba kombinovat kvantitativní vyjádření nákladů s kvalitativním ohodnocením přínosů. Největší relativní přínos byl přiřazen pětiletým statistikám nákladní železniční dopravy, nejmenší pak stejným statistikám roční frekvence.

Nastíněný metodický přístup se dále propracovává a zdokonaluje na základě získaných zkuš-

ností. Lze konstatovat, že pilotní studie prokázaly jeho použitelnost, ale zároveň identifikovaly některé problémy, zejména konzistentnost a srovnatelnost mezi jednotlivými zeměmi. Pokud jde o náklady, je třeba pracovat s veličinou spotřebovaného času, u přínosů je nutno zjemnit hodnocení tak, aby se zvýšila jeho diskriminační schopnost. Pilotní studie totiž jasně prokázala, že malé rozdíly v přínosech nemohou reflektovat významně rozdílné náklady.

ZÁVĚR

Účinná správa věcí veřejných v hospodářské oblasti a tvorba hospodářské politiky v Evropské unii na úrovni členských států i na úrovni Společenství vyžadují kvalitní statistiku. Eurostat usiluje o to, aby se statistika Společenství přizpůsobovala novým potřebám politiky a zároveň aby se snižovaly požadavky ve všech oblastech, v nichž má statistika pro politiku klesající či malý význam. Eurostat se podílí na systematickém hodnocení efektivnosti nákladů nových i stávajících požadavků. Účinky a důsledky všech nových legislativních návrhů budou i nadále systematicky hodnoceny a o výsledcích budou informovány jak politické orgány, tak národní statistické úřady a další národní statistické autority. Eurostat spolupracuje na všech uvedených otázkách s členskými státy a s konečnými uživateli statistiky Společenství a je přesvědčen, že společně se podaří uskutečnit ambice v této oblasti. ■

*doc. Ing. Marie Bohatá, CSc.
zastupující generální ředitelka
Evropského statistického úřadu
Redakčně kráceno*

COMPLETE RANGE OF ELETRIC FORKLIFTS

Please contact your closest distributor:

BPS
(BRAMBLES PRUMYSLOVE
SLUŽBY SRO)
www.brambles.cz

SW TECHNIKS.r.o.
www.swtechniks.cz

KM
LOGISTIC FORKLIFTS s.r.o.
smolka@kmlgistic.cz

Respondent Burden Reduction in Statistics

The political authorities of the European Union have set simplification and increasing quality of EU legal regulations as a priority. The objective is to create legal regulations in a better way to bring increased benefits to citizens, minimise costs in line with the proportionality and subsidiarity principles and reduce the administrative burden of companies, particularly of small and medium size companies.

Effective administration requires quality statistics: Eurostat has been striving to get the Communities' statistics adapted to the new needs of politics and at the same time reduce demands in all areas; it participates in systematic costs effectiveness assessment. The impact and consequences of all new legislation bills will be systematically assessed also in the future and both political authorities and national statistical authorities will be informed about the results. In all the above mentioned areas, Eurostat collaborates with the member states and end users of the Communities' statistics and it is convinced they will succeed to put all the ambitions in that field in practice together.